

له بلاو کراوهکانی مائپهړی بههشت

ريگای راست

چونه و کامهيه ؟

نوسینی : ماموستا عبد الطيف أحمد

وتارخوینی مزگهوتی گه وره ی چوارقورنه

۱۴۲۹ کۆچی

چاپی دووهم

مائپهړی بههشت

ba8.org

مائپهړنکی ئیسلامی زانستی په روه رده یی یه و له پیناو بلاو کړدنه وهی نه و ئیسلامیه که سه له فی
صالح - پیغه مبهړی خوا (صلی الله علیه وسلم) و هاوه لانی (رضی الله عنهم) له سهړی بوون -
وه سه ر به هیچ گروپ و لایه نیکی حیزبی نیه.

مائپەرى بەھەشت

ئەو كىتەب و بابەت و لىكۆئىنەۋە شەرىئەتتە ۋە دەھكەتتە ۋە دەھنە ھۇي:

۱. شارەزاكردى موسولمانان و پەرۋەردە كوردنيان لەسەر رىگا راستەكەي ئىسلام، ئەمەش دەستەبەر دەبىي بەگەرەنە ۋە پەرەپەرە ۋە رەسەنەكەي ئىسلام، كە برىتىيە لە قورئان و سوننەت، بە تىگەشتىنى پىششىن و پىششەۋايانى ئوممەت.

۲. پاك كوردنەۋەي بىروبەر و رەۋشى موسولمانان، لە دياردەكانى شىرك و كوفر و تاوان.

۳. پاللاۋتن و تەصفىيە كوردنى ئاينى ئىسلام لە بىدعە و بۆچونە داھىنراۋەكان.

۴. ۋەربا كوردنەۋەي موسولمانان لە شوپنەۋارى خراپى رىۋايەتە لاۋاز و ھەلبەستراۋەكان.

۵. پتەو كوردنى براپەتتىيەكى راستەقىنە لەسەر بناغە فراۋانە جىگىرەكەي ئىسلام و نەھىشتىن و كەمكردنەۋەي دەمارگىرى مەزھەبى و حىزبى.

ئامانجىمان:

ئاشنا كوردنى كۆمەلگايە لە ئىسلامى رەسەن و دروست كوردنى تاك و كۆيەتتى بۆ تىگەشتىن لە سەرچاۋەكانى كە برىتىن لە قورئانى پىرۋز و سوننەتتى صەحيح و ئاشكرى كوردنى ئەو شتانەي كە نامۇن بە ئىسلام و خراۋنەتە نىۋىيەۋە بە چەندىن دەستەۋازەي دەنگ و رەنگ و نوسراۋى لە بوارەكانى بىروبەر و رەۋشت و ئاكار و پەرۋەردە و زانست و پزىشكى و گەشەي كۆمەلەيەتتى.

خودايە داۋات ئى دەكەين دامەزراۋمان بىكەيت ، و تەۋفىقىمان بەدەيت بۆ ھەر كار و گوشتارىكى جوان وچاك بەو شىۋەيەيى كەخۆت لىيى رازىت.

ستافى مائپەرى بەھەشت

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیشہ کی :

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ تَحْمَدُهُ وَتَسْتَعِينُهُ وَتَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ ... وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ... وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ .

[يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ] (سورة آل عمران : ۱۰۲) .

[يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا] (سورة النساء : ۱) .

[يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا] (سورة الأحزاب : ۷۰ . ۷۱) .

أَمَّا بَعْدُ : فَإِنَّ أَصْدَقَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ وَخَيْرُ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ ﷺ وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا
وَكُلُّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٍ وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ * .

وشه ی (الصراط) له زمانې عره پیدا بریتې یه له :

(الطريق الواضح الذي لا اعوجاج فيه)^(۱).

واته : نه وړیگا ښار د یاره یه که هیچ لاری و خوار و پیچې تیدا نییې .

وه عره ب وشه ی (الصراط) به کار ده هیڅنې بوه موو جوړه قسه و کرده وه یه ک
(گوفتار و کرداریک) راست بن یان ناراست

به لام به راسته کان ده لښ پښتانه راست (الصراط المستقیم) وه لار و خواره کانش
وه سف ده که ن به لار و خوار و ده لښ پښتانه لار و خوار (الصراط المعوج)^(۱) ، وه
مه به ست به پښتانه خوار (الصراط المعوج) ته نه وه نییې پښتانه خوارې و پیچې و لوچې
تیدا بیت ، به لکو له گه ل نه وه شدا ه موو جوړه لادانیکیش ده گریته وه : له راسته پښتانه
لات بدات و ببیته پښتانه له گه یشتنت به و ښامانجه که پښتانه راسته که ده یگاتې .

که واته پښتانه نه گهر راست نه بوو نه وه :

(أ) یا خواره و پیچاوپیچې و دورت ده خاته وه له ښامانچ و خالی کوټایې .

* هذه الخطبة تسمى : خطبة الحاجة ، وهي التي كان رسول الله ﷺ يفتتح بها جميع خطبه ، ومحاضراته ، ودروسه ، ويعلمها أصحابه ﷺ ، وقد جمع جميع رواياتها ، وألفاظها العلامة الشيخ محمد ناصر الدين الألباني . رحمه الله . في رسالة صغيرة في حجمها ، كبيرة في فائدتها ، بعنوان : (خطبة الحاجة) ، فمن أراد الاستزادة فليرجع إليها .
(۱) تفسير ابن جرير الطبري : (۱ / ۱۹) .

(ب) وه يا پښتانه لادراوه له ټامانجې ځوې و بهر وه ټامانجې ټر سوپړنراوه كه نه م جوړه شيان زور خراپتره له پښتانه ټه نه خواره كه ، چونكه خواره پښتانه پښتانه كه هندی جار ده گات به هه دهف به لآم دواى ماندو بوون و دوركه و ټنه وه يه كي زور به گوړه ي كه مې و زوړى خواره يه كي ، به لآم پښتانه لادراو (منحرف) ه كه ، زياتر له ټامانج و مه به سته كه دوركه و ټووه ته وه و

به هېچ شپوه يه ك ناگات به و ټامانج ، به لكو تا زياتر له سهري بروت و ځوې ماندو بكات زياتر له ټامانج كه دورده كه و ټته وه .

به لآم **پښتانه راست** به زوترين كات و ټاسانترين شپوه گه يه نه ره به ټامانج (الصراط المستقيم اقرب موصِل بين الطرفين) ^(۲) چونكه پښتانه راست بریتي يه له نزيك ترين ماوه و كورت ترين هیلې نيوان دوو خال (جه مسهر) ، وه تاوه كو هیله كه لار و خوار بېته وه نه وا دريژتر ده بېته وه و دورتر ده كه و ټته وه .

* پښتانه راست چونه و سيفاته كاني چين ؟

كه واته پښتانه راست چنه سيفاتي كي باشي هه يه كه نه مانه ن :

۱ - پښتانه راست پښتانه كي ديار و ټاشكرايه (**الواضح**) و له هه موو كه سيكه وه دياره ، وه كوړه پښتانه كي ناديارى كيښراو و داهي نراوى ده ستي چنه كه سانيك نى يه .

(۲) تفسير المنار : (۱ / ۶۵) .

۲ - وه هروڼه پښتانه کي (المعتدل) له واته ته خت و پښت و مامناوڼده نه بهرزي و زېده پوهي تېدايه ، وه نه نرمي و کورت پوهي^(۳).

۳ - (القرب) واته : نزيك ترين پښت بڼ گه يشتن به ئامانج بریتيه له پښتانه پاست.

۴ - (السهولة): واته: ئاسان پوښتن پايډا ، وه گوماني تېدا نيه كه پښتانه تاوه كو پاست تر بيت زياتر پوښتن به سهرېدا ئاسان ده بيت ، به لام پښتانه ئالوز و خوار و خپچ و پېچاوپېچ ، پوښتن پايډا ئاسان نيه به لكو نارېحه ته .

۵ - (السعة) : واته فراواني ، بڼ نه وه ي جښتانه هه مو نه وانه بېته وه كه پايډا ده پوڼ .

۶ - (المسلوك) واته: پښتانه وه و پېشت خه لکي پېدا پوښتوه و پښتانه پېوارانه .

۷ - (الإيصال إلى المقصود): واته گه ياندن به مه به ست و ئامانج ، وه بڼ گومان پښتانه پاست مړوف ده گه نه تېت به خالي کوټايي كه ئامانج و مه به ستيه تي^(۴) ، به لام پښتانه ناراست يا دوورت ده خاته وه له ئامانج له بهر لاري و خواريه تي ، وه يا ده تگه نه تي به خاليكي تر ، پېچه وانه ي خالي مه به ست له بهر لادراوېتي و پچراني و ده رچووني له پښتانه پاست .

که واته بڼ مان ده رکوت كه ته نها به و پښتانه ده و تريت (الصرط المستقيم) كه نه و سيفاته به رزانه ي پېشوي تېدا بيت .

(۳) بېوانه سه رچاوه ي پېشو : (۸ / ۲۱۴ و ۱۹۴) .

(۴) مدارج السالكين : (۱ / ۷) و بدائع الفوائد : (۳ / ۹) لابن القيم .

ئەو رِیگا راستەى کە ئەو سیفاتانەى پِیشوی تِیدایە رِیبازی کى یە ؟

رِیبازی راست تەنها رِیبازی خوايە، بۆيە تەنها رِیبازەکەى خۆى بە راست دانائو و
فەرموویە تى : ﴿إِنَّ رَبِّي عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ [سورة هود : ٥٦] ، ﴿وَهَذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا﴾ [الأنعام : ١٢٦] .

﴿وَإِنَّا لَنَهْدِيهِ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ (٥٢) صِرَاطِ اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ إِلَّا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ
الْأُمُورُ﴾ [الشورى : ٥٢ . ٥٣] .

چونکە خۆى بە تەنها بە دیهێنەر و پەرودەردگارى بونە وەرە بۆيە هەر خۆیشى بە
تەنها رِیباز بۆدانەریەتى :

﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ
حَثِيثًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِهِ إِلَّا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ [الأعراف : ٥٤] .

﴿أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ﴾ [الملك : ١٤] .

و ه هەر دروستکاری ئییمە توانا و شیاوی فەرمان پیکردنمان و بەرنامە بۆ دانانمانی هەیه ،
هەر وەکو چۆن هەموو ئامیژیک تەنها دروستکارەکەى دەزانیت شیاوترین کە تەلۆکی ئیش پیکردن
و بەرپۆه بردنی بۆ دابنیت ، و هەر کە سیکی تر کە دروستکاری ئامیرە کە نەبیت شارەزایی و
توانای ئەو هی نەبە کە تەلۆک و بەرنامەى راست و تەواوی بۆ دابنێ .

که واته تهنه پښتانه و بهرنامه یی که کښک پسته بڼ مړوځ که دروستیښی کردیت و پزق و پوزیښی بدات و مردن و ژیانې به دهست بیت و پښتانه و بهرنامه و نیزامی بڼ خوړ و مانگ و شه و و پوژ و زهوی و ناسمان و بونه وهر داناهه که (الله) یه .

وه سیفاتو کانی پښتانه پسته تهنه له پښتانه که یی خوی پهره درگارا هه یه ، چونکه هر تهنه پښتانه نه و دیار و ناسکرایه له هه موو بونه وهر و پښتانه پښتانه ناسانه و نه و نه ده فراوانه که جڼگای هه موو که سیکی پابردو و داهاتوشی تیدا ده بیتو ه به بی جیاوای هه ژاربی یا دهوله مه ند .. لواز بی یا به دهسه لات .. سپی بی یا پرهش .. عه رب بی یا عه جه م .. جوان بی یا ناشرین .

چونکه پښتانه که دانه ره که یی خوی گوره یه بویه خویشی گوره یه .

به لام پښتانه لار و خوار و په رته وازه کان فراوان نین چونکه کښراوی دهستی ئاده میزادی بچوکی که م عیلمی که م دهسه لات ، بویه تهنه جڼگای نه وانه یی تیدا ده بیتو ه که کښاویانه یا هاویرو هاوشیو یانه .

وه پښتانه خوا هر له سهره تایی دروست بونی ئاده میزاده وه تا ئیستاش پښتانه بونه کانی بووه و کویره پښتانه که س پښتانه نه پویشتنو نییه به لکو به درپژایی میژوو تاقی کراوه ته وه و باشتین خه لکانیکی پښتانه پویشتنو ، که نه وانه خوا نیعمه تی به سهره درپژاندون له پیغه مبه ران و راستگو یان و شه هیدانی پښتانه پسته خوا و پیوا چاکان : ﴿صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ﴾ [الفاتحة : ۷] .

﴿وَمَنْ يَطْعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا﴾ [النساء : ۶۹] .

وہ پښتانه کی (معتدل) له و زیدده پړوی و کورت پړوی تیدا نی یه ، وه نزيك ترین پښتانه بؤ گه یشتن به کۆتایی و ئامانجی پاسته قینه که پړزانه ندی خوا و چوونه به هه شته که یه تی .

وہ به دلتیاییش ته نها پښتانه پاسته که ی پړوهر دگار گه یه نه ره به به خته وه ری دونیا و دواړو وه له فهرمووده ی پیغه مبهردا ﷺ هاتوو که پښتانه پاست ته نها پښتانه : پړوهر دگار :

(عبداللہ ی کړی مه سعود ﷺ بؤی گپړاوینه ته وه فهرموویه تی :

((خطَّ رسول الله ﷺ خطاً بيده ثُمَّ قَالَ : ((هَذَا سَبِيلُ اللَّهِ مُسْتَقِيمًا)) وَخَطَّ عَنْ يَمِينِهِ وَشِمَالِهِ ثُمَّ قَالَ : ((هَذِهِ سَبِيلٌ مُتَفَرِّقَةٌ لَيْسَ مِنْهَا سَبِيلٌ إِلَّا عَلَيْهِ شَيْطَانٌ يَدْعُو إِلَيْهِ)) ثُمَّ قَرَأَ : ﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ﴾^(٥) .

واته پیغه مبهری خوا ﷺ خه تیکی پاستی له بهردهم خوی کیشا و پاشان فهرمووی : ((نه مه پښتانه پاسته که ی خوا یه)) .

وہ له لای پاست و چه پی خه ته پاسته که یشه وه خه تی تری کیشا و پاشان فهرمووی : ((نه مانه هه موویان ریچکه ی جیاوازن و هیچ ریچکه یه کیان نی یه ئیلا شه یتانیکی له سه ره و بانگه وازی بؤ ده کات)) ، پاشان پیغه مبهردا ﷺ نه م ئایه ته ی خوینده وه : ﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ [الأنعام : ۱۵۳] .

(٥) رواه الإمام أحمد : (۱ / ۴۳۵) وهو صحيح .

واته تهنه ئمه رېځگای منه که رېځگای راسته بویه شوینی که ون و شوین پېچکه کان مه که ون چونکه شوینکه وتنی پېچکه کان لاتان ددهات له رېځگای راست .

رېځگای راسته که ی په روه ردگار کامهیه ؟

وه بؤ ئه وهی پونتر رېځگای راسته که ی په روه ردگار بناسین ، ئه واپوو ده که ی نه :

فهرموده کانی پیغه مبر صلی الله علیه و آله :

(۱) جابری کوپی عبد الله په زای خویان لیبت فهرموویه تی : ((خرج علینا رسول الله صلی الله علیه و آله یوماً فقال : إني رأيتُ في المنام كأنَّ جبريلَ عند رأسي وميكائيلَ عند رجلي ، يقول أحدهما لصاحبه : اضرب له مثلاً ، فقال : اسمع سمعتُ أذنك ، واعقل عقلَ قلبك ، إنما مثلكَ ومثل أمتك ، كمثل مَلِكٍ اتخذ داراً ، ثُمَّ بنى فيها بيتاً ، ثُمَّ جعل فيها مائدةً ، ثُمَّ بعث رسولاً يدعو الناس إلى طعامه فمَنهم من أجاب الرسول ، ومنهم من تركه ، فالله : هو الملك ، والدار : الإسلام ، والبيت : الجنة ، وأنت يا مُحَمَّد : رسولٌ .

فمن أجابك دخل الإسلام ، ومن دخل الإسلام دخل الجنة ومن دخل الجنة أكل ما فيها ، ومن لم يُجبه عاقبه أو قال : عَذَبُهُ عَذَاباً شديداً))^(۶).

واته : پوژیک پیغه مبر صلی الله علیه و آله خوا لیمانه وه دهرکه وت و هات بؤ لامان و فهرمووی : من له خه ودا وام بینی که جبریل علیه السلام لای سهرم بیت و میکائیل یش علیه السلام لای قاچم . یه کیکیان به وی تریانی وت : نمونه یه کی بؤ بهینه وه ، بؤ ئه وهی به نمونه هینه وه حالئ خوی بؤ پوون بکه ی نه وه .

(۶) سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (۳۵۹۵) وصحيح الجامع الصغير رقم : (۲۴۶۵) .

ئەوێ تریشیان وتی : ببیسته ئەوی پیغمبەر خوا گوی بیستت بکات ، وە تۆ بگە لەو نمونەیه خوا تۆت بگەیه نیت و دل ھۆشیارت بکات ، بزانه ئەوی (مُحَمَّد) کە وێنە و نمونەیی تۆ لە گەل ئوممەتە کەت وەکو وێنە و حالێ پادشایەک وایە کە مائیکێ دیاری کردوو ئەنجا خانوێکی تیدا بنیات ناو و سفرەیهک خواردنی تیدا پراخستوو و لەپاشان نێردراویکی خۆی ناردوو بانگی خەلکی دەرکات و دەرکەوتیان دەرکات بۆ ئەم خواردنە ، جا ھەندیکیان وەلامی نێردراوەکیان داوەتەو ، وە ھەرکەسیک وەلامی داویتەو دەرکەوتە ناو خانووەکە و لە خواردنە کەش دەرکات .

دوای ئەو ھەندیک فریشتە کە لە گەل میکائیل و جبریلدا بوون بە جبریل و میکائیلیان وت : ئەم نمونەیهی بۆ لێک بدەنەو تا بە ئاشکرا تۆی بگات ، ئەمانیش لە لێکدانەو دەرکات و تیان :

اللہ پادشاکیە .. و خانووەکەش ئیسلامە .. و مالەکی ناو و ھەشە .. وەتۆیش ئەوی (مُحَمَّد) ﷺ ، نێردراوەکەیت بۆ دەرکەوت کردنی خەلکە .

جا ھەرکەسیک وەلامی بانگەوازی تۆ بداتەو و شوێن تۆ بکەوێت بە تەنھا ئەو ئەو کەسە ھاتۆتە ناو ئیسلامەو .

و ھەرکەسیکیش چوویتە ناو ئیسلامەو دەرکەوتە ناو بەھەشتەو .

و ئەو ھەشە بچیتە بەھەشتەو لە خواردنەکی ناوی دەرکات ، بەلام ھەرکەسیک وەلامی بانگەوازرکەرکە واتە پیغمبەر ﷺ نەداتەو و شوێنی نەکەوێ ئەو پادشاکی ، کە (اللہ) یە سزای دەرکات بەسزایەکی سەخت و توند .

که وایو فرموده که نه وه ده گه یه نیت که هیچ که س به خته وهر نابیت به خوشی به هشت تهنه نه وه که سه نه بیت که ده چیت نه ویه وه وه که سیش ناچیت نه ناو به هشت وه تهنه نه وه نه بیت که هاتوته سهر راسته پښتانه ئیسلام .

وه هیچ که سیکش نه هاتوته سهر پښتانه راستی ئیسلام تهنه نه وانه نه بن که وه لامی بانگه وازی پیغه مبهریان ﷺ دابته وه و له سهر سوننه تی نه و پوښتبن و قسه ی نه ویان له سهر وی قسه ی هه موو که سیکه وه دانا بیت و بو قسه ی هیچ که سیک و مه زه بیك پیغه وانه و موخاله قسه ی نه ویان نه کرد بیت ، وه پوښتبن نه که وتبته وه له راو بوچوون و خواپه رستی و هه لسوکه وت واته بیدعه یان نه کرد بیت له قسه یه ک یان کرداریک (له دیندا) که فرمانی نه وی له سهر نه بیت .

(۲) وه له فرموده یه کی تردا (عبد الله ی کوری (مسعود) په زای خوی لیبت فرموده تی پیغه مبهری خوا ﷺ فرموده تی :

((ضرب الله مثلاً صراطاً مستقیماً وعلی جنبتي الصراط سوران فیهما أبواب مفتحة ، وعلی الأبواب ستور مرخات ، وعلی باب الصراط داعٍ یقول : یا أيها الناس ادخلوا الصراط جمیعاً ولا تنفرجوا (ولا تفرّقوا) ولا تتعوجوا ، وداعٍ یدعو من جوف (فوق) الصراط فإذا أراد أن یفتح شیئاً من تلك الأبواب قال : ویحك لا تفتحہ فإِنَّک إن تفتحہ تَلْجُهُ .

فالصراط : الإسلام .

والسوران : حدود الله تعالی .

والأبواب المفتحة : محارم الله تعالی .

وذلك الداعي علی رأس الصراط : کتاب الله عز وجل .

والداعي فوق الصراط : واعظ الله في قلب كل المسلم)) (٧).

واته : پښتانه بهرني خوا ﷺ فرموي: په روږدگار نمونه يه كي هښاوه ته وه به پښتانه كي پاست وه حالې ته م پښتانه پاسته وايه كه ديوار له م لاوله ولاي ه بښت ، وه دوو ديواره كه ش چه ندان دهرگاي كراوه يان تډدايه ، وه له سهر دهرگانيش په رده ي شوپ كراوه (دادراوه) هه يه وه له سهر دهرگاي پښتانه پاسته كه بانگه وازكار پښتانه بانگ دهكات و ده لښت :

(يا أيها الناس ادخلوا الصراط جميعاً ولا تنفرحوا [ولا تفرقوا] [ولا تتعوجوا]) .

ته ي خه لگينه بچنه ناو پښتانه پاسته كه وه مووتان پښتانه بږن له سهر ي ، وه له پښتانه پاسته كه لانه دهن و به دهرگانې دوو ديواره كي ته ملاولادا نه پږن و ليك دامه بږن دابري دابري و به ش به ش و كومه ل كومه ل نه بن و هه به شيكتان به لايه كدا و به دهرگايه كدا بږوات و له پښتانه پاسته كه دهرچيكت و لادبات ! .

وه بانگه وازكار پښتانه له سهر پښتانه (له ناوه وه) بانگ دهكات ، هه كه مړوف ويستي په رده ي يه كي كه له دهرگان بكانه وه و بچيته ژووره وه بانگه وازكاره كي پښتانه ده لښت : (ويحك لا تفتحه فإنك إن تفتحته تلج) هاوار بو خوت په رده كه نه كه يته وه چونكه ته گهر بيكه يته وه ده چيته ناوي و له پښتانه پاست لاده دهيت و گومرا ده بښت و ده كه ويته سهر لاري و گوناوه تاوان وه لډير و به هيلاك چوون .

– پښتانه پاسته كه بريتي يه له ئيسلام .

(٧) صحيح الترغيب والترهيب رقم : (٢٣٤٨) وصحيح الجامع الصغير رقم : (٣٨٨٧) .

– وه دوو دیواره‌ک‌ه‌ی ته‌نیش‌ت رېځگا‌که‌ ټ‌ه‌و سنوران‌ه‌ن که‌ په‌روه‌ردگار ب‌و‌ی داناوین له‌ نی‌وان ئی‌مه‌ و قه‌ده‌غه‌ کراو‌ه‌کاندا .

– وه ټ‌ه‌و بانگ‌ه‌وازکاره‌ی س‌ه‌ر ده‌رگای رېځگا‌ پ‌استه‌که‌ کیتیبی‌ خوایه‌ و قورئانه‌ .

– وه بانگ‌ه‌وازکاره‌ک‌ه‌ی س‌ه‌ر رېځگا‌ک‌ه‌ش (له‌ ناو‌ه‌وه‌) بریت‌ی‌یه‌ له‌ ئام‌وزگاری‌ کاری‌ خوا‌یی‌ له‌ دل‌ی‌ ه‌ه‌موو موسلمان‌یک‌دا .

وه‌زانا‌یانی‌ سه‌له‌ف‌ له‌ هاو‌ه‌ل‌ان‌ و شو‌ین‌ که‌وته‌کان‌ مانای‌ رېځگای‌ راستیان‌ به‌م‌ شی‌وه‌یه‌ی‌ که‌ دیت‌ لیک‌ داو‌ه‌ته‌وه‌ :

۱- ابن عباس و جابر و ن‌واس بن سمعان (رضی‌الله‌عنهم) و مقاتل‌ فه‌رمو‌یانه‌ : رېځگای‌ پ‌است‌ بریت‌ی‌یه‌ له‌ : (الإسلام).

۲- علي بن أبي طالب (رضی‌الله‌عنه) فه‌رمو‌ی‌ه‌ت‌ی‌ : بریت‌ی‌یه‌ له‌ (کتاب‌ الله) قورئان .

۳- مجاهد فه‌رمو‌ی‌ه‌ت‌ی‌ : بریت‌ی‌یه‌ له‌ (الحق) .

۴- بکر بن عبد الله المزني فه‌رمو‌ی‌ه‌ت‌ی‌ : بریت‌ی‌یه‌ له‌ (طریق‌ س‌ول‌ الله) : رېځگای‌ پی‌غه‌م‌به‌ر (صلی‌الله‌ع‌یه‌ و آله‌ و سلم).

۵- الحسن بن علي (رضی‌الله‌عنه) و أبوالعالیه‌ فه‌رمو‌ی‌انه‌ : بریت‌ی‌یه‌ له‌ (النبي (صلی‌الله‌ع‌یه‌ و آله‌ و سلم) و صاحب‌اه‌ من‌ بعده‌ أبو بکر و عمر ، واته‌ : پی‌غه‌م‌به‌ر (صلی‌الله‌ع‌یه‌ و آله‌ و سلم) و دوو‌ هاو‌ه‌له‌ک‌ه‌ی‌ . أبو بکر و عمر .).

۶- عبد الله بن مسعود (رضی‌الله‌عنه) فه‌رمو‌ی‌ه‌ت‌ی‌ : بریت‌ی‌یه‌ له‌ (الذي تركنا عليه رسول الله (صلی‌الله‌ع‌یه‌ و آله‌ و سلم) واته‌ : ټ‌ه‌و رې‌باز‌ه‌ی‌ که‌ پی‌غه‌م‌به‌ر (صلی‌الله‌ع‌یه‌ و آله‌ و سلم) ی‌ له‌س‌ه‌ر بو‌وه‌ و ئی‌مه‌ی‌ هاو‌ه‌ل‌انی‌ له‌س‌ه‌ر جی‌ هی‌شت‌وه‌) .

۷- سهل بن عبد الله فرمويي: بریتي یه له: (طریق السنة والجماعة: پښتانه سوننه و جماعت).

۸- سعید بن جبیر فرمويي: بریتي یه له: (طریق الجنة: پښتانه به هشت).

وہ زانایانی تفسیری قورئانیش سه بارهت به م لیکنده وی پیشه وایانی سه لهف بؤ پښتانه څه ځي: هیج جیوازیه که نی یه له نیوان ئه و پرایانه ی پیشو به لکو هه مو لیکنده وه کان به یه که وه به نندن و پوون که ره وه و به راست دانه ری یه کترن چونکه:

هر که سیک پابه ند بیت به ئیسلام ئه وه پابه نده به قورئان، وه قورئانیش حقه و، حقیقش تهنه پښتانه که ی پیغه مبه ره ﷺ که له پابردودا خوی و هاوه لانی له سه ر بووه و ئیمه ی له سه ر جی هیشتوه (ترکنا علیه رسول الله)، وه بووه به پښتانه ی نه هلی سوننه و جماعه، وه تهنه ئه و پښتانه ش پښتانه به هشت.

یاخود ده وتری: هر که سی پیشه واکه ی پیغه مبه ربی ﷺ و شوین که وته ی أبوبکر و عمر و هاوه لان بی (واته له سه ر مهنه جی سه لهف بی)، ئه وه شوین حقه که ووتوه، وه هر که سیکیش شوین حقه که وتبی، ئه وه شوین ئیسلام که ووتوه، وه هر که سیکیش شوین ئیسلام که وتبی، ئه وه شوین قورئان که ووتوه و قورئانیش پښتانه راستی خواجه و گه یه نهره به به هشت.

* ئه مه ش ده قی و ته کانیا نه:

۱- قال الحافظ ابن کثیر . رحمه الله .:

(اختلفت عبارات المفسرين من السلف والخلف في تفسير الصراط وإن كان يرجع حاصلها إلى شيء واحد وهو المتابعة لله وللرسول [وذكر هنا أقوال السلف التي ذكرنا في تفسير الصراط ، ثم قال :] وكل هذه الأقوال صحيحة وهي متلازمة .

فإن من اتبع النبي ﷺ واقتدى باللذين من بعده أبي بكر وعمر فقد اتبع الحق ومن اتبع الحق فقد اتبع الإسلام ومن اتبع الإسلام فقد اتبع القرآن وهو كتاب الله وحبله المتين وصراطه المستقيم ، فكلها صحيحة يصدق بعضها بعضاً والله الحمد .

وعن أبي وائل عن عبد الله قال : الصراط المستقيم الذي تركنا عليه رسول الله ﷺ (٨) .

ماناكهى له پيش خوى باس كرا .

٢- وقال الإمام ابن جرير الطبري : (والذي هو أولى بتأويل هذه الآية عندي معنيا به . وفقنا اللهم للثبات على ما ارتضيته ووفقت له من أنعمت عليه من عبادك من قول وعمل . وذلك هو الصراط المستقيم لأنَّ مَنْ وُفِّقَ إليه ممن أنعم الله عليه من النبيين والصديقين والشهداء والصالحين فقد وُفِّقَ للإسلام وتصدق الرسل والتمسك بالكتاب والعمل بما أمره الله به والانزجار عما زجره عنه واتباع منهج النبي صلى الله عليه وآله وسلم ومنهجا للخلفاء الأربعة وكل عبد صالح وكل ذلك من الصراط المستقيم) (٩) .

٣- وقال الإمام البغوي : (وقال سهل بن عبد الله : "طريق السنة والجماعة" ، وقال بكر بن عبد الله المزني : "طريق الرسول الله ﷺ" ولا ريب أنَّ ما كان عليه رسول الله ﷺ وأصحابه

(٨) تفسير ابن كثير : (١ / ٢٧) .

(٩) تفسير الطبري : (١ / ١٠٩) .

عملاً وعلماً وهو معرفة الحق وتقديره ، وإثارة على غيره ، فهو الصراط المستقيم . وقال سعيد بن جبیر : "طريق الجنة" (١٠) .

واته : گومانى تېدانى يه كه نه و پېياز و مېنه جهى پيغه مېر ﷺ و هاوې لاني له سهر بووه - له زانست و كردار و گوښاردا - كه بريتي بوو له ناسيني حهق و پيشخستنى و هېلېژارډنى به سهر غېرى خويدا - نه وه پښتانه پاسته .

٤ - ابن قدامة المقدسي د فقه رمويت :

(وسيل الله وصراطه المستقيم : هو الذي كان عليه رسول الله وصحابته بدليل قوله تعالى : ﴿يس (١) وَالْقُرْآنَ الْحَكِيمَ (٢) إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ (٣) عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (٤)﴾ وقال : ﴿وَأَنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ [سورة الشورى : ٥٢] ، فمن اتبع رسول الله ﷺ في قوله وفعله كان فيمن يحب الله ويغفر له ذنوبه ، ومن خالفه في قوله أو فعله فهو مُتَّبِعٌ مُتَّبِعٌ شُبُلِ الشياطين غير داخل فيمن وعد الله بالجنة والمغفرة والإحسان) .

واته : پېيازى خوا و پښتانه پاسته كهى نه وه يه كه پيغه مېر ﷺ خوا

و هاوې لاني له سهر بوو به به لگى نه و دوو نايه تهى سهر وه كه خواى پېر وه ردگار به پيغه مېر ﷺ فېرمووه : تو له سهر (پښتانه پاسته) يت و پېنمايكار و بانگه وازكاريت بو (پښتانه پاسته) .

كه واپوو هېر كه سيك شوين پيغه مېر ﷺ بكه وېت له قسه و كړده ويدا نه وه نه وه كه سه له سهر پېياز به پاسته كهى خوايه و، له و كه سانه يه كه خوا خوښى ده وېن وله گونا هيان خوښ ده بېت . وه هر كه سيكيش موخاله فهى پيغه مېر بكات له قسه يدا يان له

(١٠) تفسير البغوي : (١ / ٤١) .

کرده ویدایا [واته پښتانه یه کیکی تر هه لږ ټیږت به سهر پښتانه کی پیغه مبر ﷺ] نه وه موبته دبعه و شوین که و ته یه بؤ پښتانه شهیتان و له و که سانه نیه که خوا به لږتیه به هه شت و چاکه له گه ل کردن و لی خوش بوونی پی داوون .

۵ . نیمامی القرطبي ئاموژگاریمان دهکات و دهفه رموویت : (فالهرب الهرب ، والنجاه والنجاه ! والتمسك بالطريق المستقيم والسنن القويم ، الذي سلکه السلف الصالح ، وفيه المتجر الرابع)^(۱۱).

واته : پاکه له بیدعه و پښتانه کان پاکه ، وه خوتان پښتانه بکه له نه نجامی نه و پښتانه که دوزخه ، وه دهست بگرن به پښتانه و پښتانه پاست که پیشینه ی چاک (السلف الصالح) گرتبویانه بهر ، چونکه ته نه له پښتانه دا بازگانی قازاندار هه یه .

که واته بؤمان ده رکوت که نه و لیکدانه وانه ی پیشوو بؤ (الصراط المستقیم) له یه ک جیا نه بوون ، به لکو وه کو زنجیر ئالقه ئالقه به یه که وه به ستراون ، که خالی دهست پیکردنی چوونه ناو ئسلامه به دوو شه هاده ته که : به ته نه خوا په رستی و ته نه شوین که و تنی نیرواوه که ی ، وه کو تابه که یشی چونه به هه شته ، خوا به خته وهرمان بکا پی ی . که وایو :

هه رکه سیک له و خاله وه دهست پی نه کات و پابه ند نه بیته به و ئسلامه ی که سه له ف له سه ری بوون ، واته پیغه مبر ﷺ و هاوه لانی ، که نیمه یان له سه رجی هیشتووه ، وه له نه هلی سوزنه وجهه ماعه نه بی به لکو له نه هلی بیدعه و فرقه بیته ، نه وه له سه ر پښتانه پاست نه یه و سه رنه نجامه که ی چونه ناو به هه شت نابی په نا به خوا . که واته ئسلام پښتانه پاسته که ی په روه رداره که له پښتانه پیغه مبر وه ﷺ نارویه تی بؤ به نده کانی بؤ گه یشتنیان به ئامانج که په زامه ندی خواو شادبونه به به هه شته که ی .

(۱۱) الجامع لأحكام القرآن : (۷ / ۱۲۴) .

بنچینه سهره کی په کی پښتانه اسلام

ته نه خواپه رستی و ته نه شوینکه وتنی پیغه مبر

و نه پښتانه اسلام ته پوخته کی بریتی په له دوو بنچینه سهره کی له پوکنی په کی می اسلامدا کوونه ته وه و هه موو پوکنه کانی تریش ده گرنه خو که بریتین له :

(۱) تابهت کردن و به ته نه دانی الله له پهرستن بو کردند : واته که نه کریته شهریکی خوا له پهرستندا ، و پهرستن ته نه بو نه و بکریت .

(إفراد الله بالعبادة فلا يُشرك به أحداً في عبادة ويجرد التوحيد) .

چونکه الله به ته نه پهرستن پښتانه راسته ، وه که پهره دگار فهرمویه تی :

﴿إِنَّ اللَّهَ هُوَ رَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ﴾ [الزخرف : ٦٤] .

﴿وَأَنْ أَعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ﴾ [يس : ٦١] .

(۲) وه تابهت کردن پیغه مبر به شوین که وتنی به ته نه ، وه که سیش

نه کریته شهریکی نیراوه کی له شوین که وتندا ، و شوین که وتن ته نه بو پیغه مبره کی بیت .

(إفراد رسوله بالإتياع فلا يشرك برسوله أحداً في طاعته واتباعه ، فيجرد متابعة الرسول ظاهراً وباطناً علماً وعملاً) .

وہ تہنہا شوین پیغہ مبر ﷺ کہوتن پښتانه پاسته، وهک په روه ردگار
 فہرمويه تی: ﴿وَاتَّبِعُونِ هَذَا صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ [الزخرف: ۶۱] .

﴿فَاسْتَمْسِكْ بِالَّذِي أُوحِيَ إِلَيْكَ إِنَّكَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ [الزخرف: ۴۳] .

وہ بنچينہ ی یه که م دیتہ جی به :

تیگہ یشتنی مانای (أشهد أن لا إله إلا الله) و نه نجامدانی داخوازیه کانسی (العلم
 بمعناها والعمل بمقتضاها) ، وه هر که سیکیش ته م بنچينہ ی یه که مه ی تیدا نه بیټ
 واته ئیخلاصی ته وای نه بیټ بو خواو به تهنه ئه وه نه پرستیت ئه وه توشی شیرک
 ده بیټ (من فاتته الإخلاص وقع في الشرك).

وہ بنچينہ ی دووهمیش دیتہ دی به :

تیگہ یشتنی مانای (أشهد أن محمداً رسول الله) له گهل نه نجامدانی داخوازیه کانسی ، وه
 هر که سیکیش ته م بنچينہ ی دووهمه ی تیدا نه بیټ واته تهنه شوین پیغہ مبر ﷺ
 نه که ویت و شوین غیری ته ویش بکه ویت ته وه توشی بیدعه و له پښتانه ده رچوون ده بیټ
 (من فاتته المتابعة وقع في البدع).

که واته به جی هینانی دوو بنچينہ ی پښتانه پاسته که ی ئیسلام به دوو شت بوو که بریتی
 بوون له :

۱- زانین وناسینس حق (معرفة الحق).

۲- کارکردن پښتانه (العمل بالحق).

واته : زانستی پاستی به سود (العلم النافع) ، وه کرده وهی باش وچاک (العمل الصالح) ، به گویره ی زانسته پاسته که .

خوای په روه دگار فہرموویہ تی : ﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ﴾ [سورة التوبة: ۳۳ ، سورة الصف: ۹] .

هه روه ها فہرموویہ تی : ﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا﴾ [سورة الفتح: ۲۸] .

واته : خوای په روه دگار پیغه مبره که ی ناردوه به (پښمایي) و (دین داری حق و پاسته قینه) بؤ ئه وهی دینه که ی سهرکه ویت به سهر هموو دین و ئاینه کانی تردا ئه گهر چی موشریک و هاوہل بریاده رکه انیش پیان ناخوش بیت ، وه به سه خواش بیت به شاہید .

نیمامی (ابن کثیر) فہرموویہ تی : (فَالْهُدَىٰ هُوَ الْعِلْمُ النَّافِعُ ، وَدِينِ الْحَقِّ هُوَ الْعَمَلُ الصَّالِحُ) (۱۲) .

(۱۲) تفسیر ابن کثیر : (۴ / ۱۷۱) .

سودیك : نیمامی (ابن کثیر) له ته فسیری ئه م ئایه ته دا ﴿يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَى طَرِيقٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ [سورة الأحقاف: ۳۰] فہرموویہ تی : ﴿يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ﴾ له بیروباوہر و هه والہ کاندا ، ﴿وَإِلَى طَرِيقٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ له کرداره کاندا ، چونکه قورئان دوو شتی تیدایه : هه وال و داواکاری ، جا هه والہ کانی پاستن و داواکاریه کانی شی داپه روه رانه ن ، هه روه ک چوڼ خوای گه وره فہرموویہ تی : ﴿وَمَثَلُ كَلِمَتٍ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا﴾ وه هه روه ها فہرموویہ تی : ﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ﴾ فانه دی هه العلم النافع ، وَدِينِ الْحَقِّ هُوَ الْعَمَلُ الصَّالِحُ ، به هه مان شیوه جنوکه کانیش ووتیان : ﴿يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ﴾ واته

واته : (الْهَدَى / پِیْنَمایی) بریتییِه له : زانستی راستی به سود (العلم النافع) ... (وَدِیْنِ الْحَقِّ / دین داری حه ق و راسه قینه) بریتییِه له کرده وهی باش وچاک (العمل الصالح) .

مهروهها فهرمويه تي : (فالهدي هو ماجاء به من الإخبارات الصادقة والإيمان الصحيح والعلم النافع ، ودين الحق هو الأعمال الصالحة الصحيحة النافعة في الدنيا والآخرة)^(١٣).

واته : (الْهُدَى / پَیْنَمایِ) بریتییه له وهی که پیغه مبهَر ﷺ پئی هاتووَه : له هه والَه پاسته کان و باوه پری دروست و زانستی به سود ، (وَدِیْنِ الْحَقِّ / دین داری حَق و پاسته قینه) بریتییه له کرده وه چاک و راست و به سوده کان له دنیا و دواړوژدا .

وههروهها فهرمويهتى : (هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ أَيَّ بِالْعِلْمِ النَّافِعِ وَالْعَمَلِ الصَّالِحِ ، فَإِنَّ الشَّرِيعَةَ تَشْتَمِلُ عَلَى شَيْئَيْنِ : عِلْمٍ وَعَمَلٍ ، فَالْعِلْمُ الشَّرْعِيُّ صَحِيحٌ .. وَالْعَمَلُ الشَّرْعِيُّ مَقْبُولٌ)^(١٤).

واته : مه به ست به (الْهَدَىٰ وَدَيْنَ الْحَقِّ) بریتیه له زانستی به سود و کرده وهی باش وچاک ، چونکه شه ریه تی ئیسلام دوو شتی له خو گرتوو ه : زانست و کرده وه ، جا زانستی شه رعی راسته .. وه ته نها کرده وهی شه رعی ش وهرده گریت .

: پښمى دهكاته بډ حقه (له بيروباوهږدا / في الاعتقادات) ، ﴿وَالِى طَرِيقٍ مُّسْتَقِىْمٍ﴾ واته : پښمى دهكاته بډ ريځاى راست (له كردارهكاندا / في العمليات).

(١٣) تفسير ابن كثير : (٢ / ١٣٥) عند تفسير الآية (٣٣) من سورة التوبة .

(١٤) تفسير ابن كثير : (٤ / ٢٠٤) عند تفسير الآية (٢٨) من سورة الفتح .

ژانستې ډاډه او بهر سود ځمکه؟

به لامل پيويسته بزانونه كه ژانستې ډاډه وبه سود ته نه اوه و قورئان او سوننه ته يه كه په روهردگار پيغه مبهري ﷺ پي ناردوه او حقيش ته نه اوه بهرنامه او مهنه جه يه كه پيغه مبهري ﷺ و هاوه لاني له سهر بووه :

۱ - ئيمامي (محمد بن عبد الوهاب) فرمويي ته ي : **(العلم هو : معرفة الله ومعرفة نبيه محمد ﷺ ومعرفة دين الإسلام بالأدلة)** .

واته : **ژانست بريتي يه له** : ناسيني خوا او ناسيني پيغه مبهري ﷺ (محمد ﷺ) و شاره زا بوونه له ناسيني ئيسلام به به لگه وه .

۲ - پيشهوا (ابن القيم) فرمويي ته ي : **(العلمُ قال الله قال الرسولُ قال الصحابةُ ...)** .

واته : **ژانست بريتي يه له** : فرموده ي خوا او فرموده ي پيغه مبهري ﷺ و فرموده ي صحابه ...

۳ - وه ئيمامي (الأوزاعي) فرمويي ته ي : **(العلمُ ما جاء عن أصحاب محمد ﷺ ، وما لم يَجِيءَ عن أصحاب محمد ﷺ فليس بعلم)** .

واته : **ژانست ته وه يه كه له صحابه كاني پيغه مبهري ﷺ نه هاتبيته ته وه ته وه يه كه له صحابه كاني پيغه مبهري ﷺ نه هاتبيته ته وه علم او ژانست ندي يه .**

۴ - وه ئيمامي (ابن حجر العسقلاني) فرمويي ته ي : **(العلم بالعلم : العلم الشرعي الذي يُفيد معرفة ما يَحِبُّ على المُكَلَّفِ من أمرٍ دينه في عبادته ومعاملاته ، والعلم بالله عزَّ وجل وصفاته وما يَحِبُّ له من القيام بأمره ، وتنزيهه عن النقائص ، ومدار ذلك على التفسير والفقه والحديث)** "فتح الباري شرح صحيح البخاري" : (۱ / ۱۸۷) .

واټه : مه به ست به زانست : زانستی شه عی یه که سودی شاره زابوونی تڼدایه له وهی که پڼویسته له سهر هه موو موسلماننکی ټه رک له سهر (ته کلیم لیکراو) له بواری ټاینه که یدا له په رسته کانی و له هلس و که و ته کانیدا ، وه زانیاری دهر باره ی خوی گه وره و سیفه ته کانی و ټه وهی که پڼویسته له سهری له پڼناوی ټه ودا پڼی هلبسیټ له فرمانه کانی و پاک راگرتنی له که م و کوپی ، وه هه موو ټه وانه ش راوه ستاون له سهر : ته فسیر و فقه و فهرمووده .

۵ - وه ټیمامی (شافعی) فهرموویه تی :

(كُلُّ الْعِلْمِ سِوَى الْقُرْآنِ مَشْغَلَةٌ

إِلَّا الْحَدِيثَ وَالْأَفْقَهَ فِي الدِّينِ

العلم ما كان فيه قال حدثنا

وما سِوَى ذَاكَ وَسِوَى الشَّيَاطِينِ) .

واټه : هه موو زانسته کان جگه له قورټان خوځه ریڅ کړنه ته نها فهرمووده و ټیگه یشتن و شاره زابوون له دین نه بیټ ، زانست ټه وهی که تڼیدا بوټریت پیغه مبه ر صلی الله علیه و آله فهرموویه تی و جگه له مهش هه مووی وه سوه سه ی شه یتانه .

کړده وهی چاکیش کامه یه ؟

وه کړده وهی چاکیش بریتی یه له هه ستان به کار کړدن به و زانسته حقه ی که سهر چاوه که ی له خواوه بوو ، وه پیغه مبه ر صلی الله علیه و آله و هاوه لانی له سهری بوون .
وه بریتی یه له نزیک بوونه وه له خوا به :

(أ) بیروباوه پی راست و هه لقولاو له قورټان و سوننه و ټیجماعی سه له ف .

(ب) وېرې ته ځي ، وېرې ته کوي ، وېرې ته کوي .

(ج) وېرې ته کوي ، وېرې ته کوي ، وېرې ته کوي .

که واته عمه له صالح بریتۍ له پوښتنې له سره دینې ته کوي خوی پوره دگار پیغمبر ﷺ پي نارد ، نه وېرې ته کوي دې ته کوي :

(أ) به پراستی دابنېن له هه مو وواله کاني و باوه پمان پيان هېت (تصدیقۀ فما أخیر) .

(ب) هه لاسين به هه مو وواله کاني (وطاعتۀ فما أمر) .

(ج) دورک وینه وېرې ته کوي له هه مو نه هیه کاني (واجتناب ما عنه نهی وزجر) .

(د) خوپه رستېش نه که ين ئیلا به پي شېر و سوننه ته که ی نه و نه پي (وَأَنْ لَا نُعْبُدَ اللَّهَ إِلَّا بِمَا شَرَع) .

(ه) حوکمی نه و هه لېږتيرين به سره هه مو حوکمېکي ترداو.

(و) له هه مو حوکمېکي ترمان خوشتري بویت ومل که چي بين.

(ز) وېرې ته کوي له هه مو شيو هیه کي شېرې و به گوړه ی توانا و له به رچاو گرتن و دابین کړدنې مه صلّحت و که م کړدنې مه فسه دت ، (مراعاة جلب المصالح ، وتقليل المفساد) .

وېرې ته کوي له هه مو شيو هیه کي شېرې و به گوړه ی توانا و له به رچاو گرتن و دابین کړدنې مه صلّحت و که م کړدنې مه فسه دت ، (مراعاة جلب المصالح ، وتقليل المفساد) .

که واته پښتانه موسولمان سهېري قورئان و سوننه بکات و له ماناکه يان بکات به گوږهې وړون کړدنه وهې زاناياني سه لږ ، بڼه وهې بزانيته فرمانه کاني خوا کامانه ن تا پښان ه لست و نه هيه کانيش چين تا لتيان دورکه وښته وه و بربو اوږه پښتانه قينه ش چي به تا باوږه لسه دابه زريني ..

عيلمې بڼه عهمل پښتانه پښتانه نې به

به لام دواي نه وه که زانيمان پښتانه پښتانه له (عيلم و عهمل) پښتانه بزانيان که هر زانياريه که ، عهمل وکړدنه وهې له گه لدا نه بڼه ، نه وه پښتانه پښتانه نې به و له خوا نزیکت ناکاته وه به لکو توشي غه زه ب و توږه يي وله عنه تي خوات ده کات چونکه مړوځ هر چنده بشزانيته پښتانه پښتانه به لام که به عهمل له لسه ري نه پوات نه وه ناکات به نمانج . وه کو يه هوډيه کان که حقيان دهناسي به لام عهمل يان پي نه ده کړد و عينايدان لي ده کړد ، بڼه خوا غه زه بي لي گرتن و به (المغضوب عليهم) وه سفي کړدن ، وه پښتانه وريا بين له پښتانه يه هوډيه کان چونکه زانايان فهرموويانه :

هرکه سني که زاناياني نه م نوممه ته عهمل به زانسته حقه که ي نه کات يان نکولي لي بکات نه وه ويچون (سببه) يکي يه هوډيه تي تيډايه و به ره و پښتانه غه زه ب لي گيراوان ده پوات و به نه نده ي نه وهش له پښتانه پښتانه لايډاوه .

عهمل که به گوږهې زانسته قورئان و سوننه نه بڼه پښتانه پښتانه نې به

پيغمبر مېرې خوا ﷺ فرمويده : ((مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ)) (۱۰).

واټه : هر كه سيك هر كړده وهيك بكاټ و فرماني نيمه له سهر نه بيت و به پي سوننه نه بيت نه وه پټ ده كړيټه وه و لي و درناگريټ .

و له م باره يه شه وه شاعريك ووتويه تي :

(وَكُلُّ مَنْ بَغِيَ عِلْمَ يَعْمَلُ أَعْمَالُهُ مُرْدُودَةٌ لَا تُقْبَلُ) .

واټه : هر كه سيك به پي علم و زانست كړده وه نه كات ... نه وه كړده وه كاني پټ ده كړيټه وه لي و درناگريټ .

كه واټه هر عه مه ل و عياده تيكيش ، له سهر بناغه و بنچينه ي زانستي حقه نه بيت ، و به گوږه ي قورن و سوننه نه بيت ، نه وه شيان پښتاني يه ، به كو گومپاي يه و سهر لي شيوايه ، چونكه مړوځ هر چنده له پښتاني خوي مانده بكاټ به پوښتن و پاكردن به لام نه گهر نه زانست پښتاني پښتاني ، نه وه به پښتاني خوار ولاړو لادراودا دهر و ناگات به و نامانجه ي كه مه به ستيه تي بيگاتي له پښتاني برينه كيدا .

بويه عياده ت وماندو بونيكي زور ده كات ﴿عَامِلَةٌ نَاصِبَةٌ﴾ (۳) به لام كوتايي پښتاني چونه دوزخه : ﴿تَصَلَّى نَارًا حَامِيَةً﴾ (۴) تُسْقَى مِنْ عَيْنِ آيَةٍ (۵) ﴿[سورة الغاشية] ، و نه وانه ش كه عياده تي زوريان هه بو به لام به گوږه ي زانستي حقه نه بوو گومپابوون و له پي پښتاني لايان داو به ره و دوزخ كه وټه پي وه گاوره كان (الضالين) ، كه واټه پيوسته ووريا بين له پښتاني گاوره كانيش چونكه زانايان فرمويانه :

(۱۰) صحيح مسلم رقم : (۱۷۱۸) .

هر که سټک له خوا په رښتاني ټولنيزه پيغامبر ﷺ به گوښه وي توانا زانستې نه بښت به و دینه حقه ی پيغامبر ﷺ ، و ه خوا په رښتیه کې به گوښه وي زانستې شهرعی قورئان وسوننه ت نه بښت ، ټوله وچون (شبهه) یکی گاوره گومپراکاني تدياه و به نه اندازه ی بیدعه کې له پښتانه پاست دوور که وتوو ته و به ره و پښتانه گومپرايان ، و ه دردی گاوره کاني توش بووه نه گره چي عبادته تيش بکات به گوښه وي عقل و عاده ت و ته قلیدی کوږانه .

و ه هر زانايه کيش غه يری پښتانه پيغامبر ﷺ بگرته به له زانياری و فيربونيدا ټوله گومپرايه و زانا نيزه له ديندا هره چنده چنه د زانياری په کيش فير بښت به ناوی دين ، و ه هر عبادته تيش کيش فرمانی پيغامبر ﷺ له سر نه بښت ټوله پرت کراويه و بیدعه يه و خاوه نه که شي به و عبادته ته له خوا دوور ده که وټته و نه ک نزيک!

که واته پيويسته به رده وام داوا له په روه ردگار بکه ين نيغمه تي زانيني حقه و کرده و ه ی باشمان پی ببه خشي ټوله و ه يدياه تمان بدات ټوله پښتانه پاست نه ک پښتانه يه هو ده غه زه ب لي گيراو و گاوره گومپرايه کان چونکه پيغامبر ﷺ خوا فهرموويه تي : ((اليهود مغضوبٌ عليهم ، والنصارى ضالّون))^(۱۵) ټوله له ه موو په کعاتيکی نوږدا له خوا ده پارښنه و ه و ده ليين : ﴿اهدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾ (۶) صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ (۷) ﴿

که واته : پښتانه پاست بریتي يه له و زانست و کرده و ه دره کي و ناوه کيانه ی که له پيغامبر ﷺ و هر گيراو و ده مانگه يه ين به به خته و ه ي دونيوا و دواوژ .

(۱۵) سنن الترمذي رقم : (۲۹۵۴) ، وأحمد : (۳۷۸/۴) .

(الصرط المستقيم: علوم وأعمال ظاهرة وباطنة مستفادة من مشكاة النبوة توصيلنا إلى سعادة الدنيا والآخرة) ...

پښتانه پښتانه پښتانه؟

له کورتاييدا دواى ناسينى پښتانه پښتانه ، پښتانه بزانريت که : پښتانه پښتانه پښتانه
 نه و که سانه په که خوا نيمه ته زانستى پښتانه و کرده وى باشى به سهردا پښتون ، واته
 حه قيان ناسيوه له سهر چاوهى قورئان وسوننه ته وه ، به گویره ی تڼگه يشتنى زانايانى
 سه له ف ، وه عه مه ليشيان به و حه قه کردووه .

وه نه نيمه ته به سهردا پښتانه پښتانه پښتانه پښتانه پښتانه پښتانه
 به نده پښتانه کان و شه هيدان و پياوچاگان ، وه هر که سيکيش نه و حه قه بناسيت که له
 قورئان و سوننه تدا هاتووه و گوږايه لى فه رمانه کاني خوا و پښتانه مبه ر ﷺ بکات نه وه
 له سهر پښتانه پښتانه و له گه ل نيمه ته به سهردا پښتانه ده بيت :

﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ
 أُولَٰئِكَ رَفِيقًا﴾ [سورة النساء : ۶۹] .

وه به پښتانه نه هلى نه و پښتانه غه ريبين له ناو خه لکدا و که سانتيكى زور دزايه تيان
 ده که ن ، له جياتى دوستايه تى ، وه هاوړل و په فيقيان که من له واقيعدا ، به لام با له
 پښتانه پښتانه مه ترسى که م په فيقيان نه بيت و به پښتانه خوارولاريش نه خه له تين
 هه رچه نده پښتانه زورين (لا تستوحشوا الطريق من قلة السالكين ولا تغتروا بكثرة الهالكين)
 چونکه له پښتانه باشتريان که س هاوړي و په فيقيانه ، که پښتانه مبه ران و به نده
 پښتانه کان و شه هيدان و پياوچاگان .

پوځته یی باسه که

قال العلامة الشيخ عبد الرحمن بن ناصر السعدي . رحمه الله . :

(الصراف المستقيم هو العلم النافع والعمل الصالح؛ والعلم النافع : هو ما جاء به الرسول ﷺ من الكتاب والسنة ، والعمل الصالح : هو التقرب إلى الله بالاعتقادات الصحيحة ، وأداء الفرائض والنوافل واجتناب المنهيات .

وهو القيام بحقوق الله وحقوق عباده ، ولا يتم ذلك إلا بالإخلاص التام لله والمتابعة لرسول الله ﷺ ، والدين يدور على هذين الأصلين ؛ فمن فاته الإخلاص وقع في الشرك ، ومن فاته المتابعة وقع في البدع^(١٦) .

واټه : پښتانه د ژوند په اړه د زانستې په سود وکرده وهی چاکه ، وه زانستې په سود بریتۍ په له وهی که پیغه مبر ﷺ هیڅاویته یی له قورئان و فرموده ، وه کرده وهی چاکه ش بریتۍ په له خو نزيك کرده وه له خوا به بیروباوه په پاسته کان و به جیپه ټیانی فرهز و سوننه ته کان و دوور که وټنه وه له حرام و قه ده غه کراوه کان .

وه پښتانه د ژوند په اړه د زانستې په سود وکرده یی مافه کانی خوا و مافه کانی به نده کانی ، وه نه مه ش به دی نایه ت ئیلا به نیاز پاکیه کی ته واوه بو خوا و شوینکه وټنی پیغه مبرې خواوه ﷺ نه بیټ ، وه ئایینیش له سر نه م دوو بنچینه و بنه وایه دا ده سورپټه وه ، جا هر که سیك نیازپاکي له ده ست بجپټ نه وا ده که وټنه ناو شه ریک بو خوا بریار دانه وه ، وه هر که سیكیش شوینکه وټنی پیغه مبرې ﷺ له ده ست بجپټ نه وا ده که وټنه ناو بیدعه وه .

(١٦) سؤال وجواب عن أهم المهمات .

وقال شيخ الإسلام ابن القيم رحمه الله : (إنَّ الصراط المستقيم متضمن معرفة الحق ، وإيثاره وتقديمه على غيره ، ومحبته والانقياد له ، والدعوة إليه ، وجهاد أعدائه بحسب الإمكان .

والحق : هو ما كان عليه رسول الله ﷺ وأصحابه ، وما جاء به علماً وعملاً في باب صفات الرب سبحانه ، وأسمائه وتوحيده ، وأمره ونهيه ، ووعدته ووعدته ، وفي حقائق الإيمان ، التي هي منازل السائرين إلى الله تعالى ، وكل ذلك مسلم إلى رسول الله ﷺ دون آراء الرجال وأوضاعهم وأفكارهم واصطلاحاتهم .

فكل علم أو حقيقة ، أو حال أو مقام خرج من مشكاة نبوته ، وعليه السكة المحمدية ، بحيث يكون من ضرب المدينة فهو من الصراط المستقيم ، وما لم يكن من ذلك فهو من صراط أهل الغضب والضلال .

فما ثم خروج عن هذه الطرق الثلاث :

. طريق الرسول الله ﷺ و ما جاء به .

. وطريق أهل الغضب : وهي طريق من عرف الحق وعانده .

. وطريق أهل الضلال : وهي طريق من أضله الله عنه (١٧) .

واټه : په پراستي پښتانه د راست ناسينه وهی حق و پيښخستى به سهر جگه له حق و خوښه ويستی حق و پابه ند بوون پيښه وه و بانگه واز كردن بوى و ټيکوشانى له به رابه ر دووژمنه کانيدا به پيى توانا ده گريته وه .

وه حق و راستيښ بريتيښه له وهی که پيغه مبه ر ﷺ و هاوه له کاني له سهرى بوون ، وه له وهش که پيى هاتووه له زانست و کرده وه له بابته سیفه ته کاني په روه ردگارى پاک و بى که م و کورپى و ناوه کاني و ته نهاپه رستنې و فره مانه کاني و قه ده غه کراوه کاني

(١٧) مدارج السالكين : (١ / ٥٨ . ٥٩) .

و په یمانېدراو و هره شه کانی ، وه له خوود و ناوهر پوک و راستنیه کانی باوه پشدا ،
 نه مانه ش بریتین له پږه وی نه وانه ی که به ره و لای خوی پاک و بی که م و کوپی ده پون
 ، وه هه مو نه مانه ش دراونه ته دهستی پیغه مبر ﷺ جگه له بوچوون و دانراو و بیر و
 زاراهوی خه لکی تر ، جا هه زانست و حه قیقه تیک یان حاله ت و پله یه که له چرای
 پووناکی پیغه مبرایه تیه وه ده رچووبیت و موری موحه مده یی پیوه بیت به شیوه یه که
 که و له دانراوی مه دینه بیت نه و بریتیه له پښتانه راست ، وه هه ر شتیکش ناوه ها
 نه بیت نه و به شیکه له پښتانه نه وانه ی که خوا لیان تووړه بووه (جووله که) و
 گومرپوون (گاوه کان) .

که واته هیچ شتیک نیی له م سږ پښتانه به ده ر بیت :

- پښتانه پیغه مبر ﷺ و نه وه ی که پیی هاتوه .

- وه پښتانه نه وانه ی که خوا لیان تووړه بووه (جووله که) ، که بریتیه له پښتانه
 نه و که سانه ی که حق و راستیان ناسیوه و پیچه وانه یان کردوه و پا به ندنه بوون
 پییه وه .

- وه پښتانه نه وانه ی که گومرپوون (گاوه کان) ، که بریتیه له پښتانه نه و که سانه ی
 که خوا گومرای کردون .

والحمد لله رب العالمین

وصلی الله وسلم علی رسولہ

وآله وصحبه ومن اتبع سبیل المؤمنین أجمعین .